Onderzoek naar eenmensprotesten - bezoek aan de G4

Data

Donderdag 17 oktober 11.00-12.30 uur: Den Haag.
Donderdag 17 oktober 15.00-16.30 uur: Rotterdam.
Dinsdag 22 oktober 11.15-12.45 uur: Utrecht.
Dinsdag 22 oktober 14.00-15.30 uur: Amsterdam.

Introductie vragen

In 2017 onderschrijft de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) de aanbevelingen in het evaluatierapport van de Wet openbare manifestaties (Wom) om (1) eenmensprotesten niet onder de reikwijdte van de Wom te brengen en (2) om een praktijkhandleiding op te stellen voor gemeenten en politie over de omgang met deze protesten. De minister schrijft daarbij dat de gemeente Amsterdam en de Nationale Politie al bezig zijn met het opstellen van een dergelijke praktijkhandleiding.[1] De minister doelt hiermee op het handboek 'Demonstreren, "Bijkans heilig"', dat in 2018 is uitgegeven door de Gemeente Amsterdam, de Nationale Politie en het Openbaar Ministerie.[2] In dit handboek wordt echter weinig aandacht besteed aan eenmensprotesten.[3] Het is wel zaak dat hier meer aandacht voor komt, omdat aan deze specifieke vorm van actievoeren niet altijd de bescherming toekomt die er grondwettelijk aan zou moeten toekomen én omdat gemeenten nog altijd worstelen met de vraag hoe om te gaan met deze protesten.[4]

Als onderzoeksassistent bij het Centrum voor Openbare Orde en Veiligheid (www.openbare-orde.nl) van de Rijksuniversiteit Groningen, doe ik, [redacted], samen met Berend Roorda onderzoek naar eenmensprotesten. Ons doel is om te komen tot een juridische handreiking ten aanzien van eenmensprotesten, die enerzijds recht doet aan de eisen die onze Grondwet en internationale mensenrechtenverdragen stellen aan beperkingen van het recht op vrijheid van meningsuiting, maar anderzijds voldoende handvatten biedt om op te treden daar waar noodzakelijk ter bescherming van andere rechten en vrijheden.

In het kader van ons onderzoek zouden wij u graag enkele vragen en casus willen voorleggen. In de eerste plaats om meer inzicht te krijgen in hoe u met eenmensprotesten omgaat of denkt om te kunnen gaan. In de tweede plaats om te ontdekken waar wat u betreft eventuele pijnpunten liggen. Wij hopen met uw input ons inzicht in de juridische rechtspraktijk te optimaliseren, zodat wij kunnen komen tot een voldragen praktijkgerichte juridische handreiking.

---

[1] 'Reactie op de evaluatie van de Wet openbare manifestaties' van de minister van BZK, 17 januari 2017, kenmerk 2016-0000804427, bijlage p. 1.

[2] Gemeente Amsterdam, Nationale Politie & Openbaar Ministerie, *'Demonstreren "Bijkans Heilig"'*, te downloaden via de website van de gemeente Amsterdam (www.amsterdam.nl) en de website van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (www.vng.nl).

[3] Zie p. 55 van het handboek *'Demonstreren, Bijkans Heilig"'*.

[4] Zie in dit verband de opmerking van de Nationale ombudsman in het rapport 'Demonstreren, een schurend grondrecht', rapportnummer 2018/015 van 14 maart 2018: 'Ten aanzien van eenmensacties wordt de afwezigheid van een juridisch kader als problematisch ervaren.' Zie verder ook B. Roorda, *Het recht om te demonstreren* (diss. Groningen), Den Haag: Boom juridisch 2016, p. 38-42.

Vragen

De vragen die wij u willen voorleggen, zijn als volgt:

1. Over welke juridische middelen denkt u als (lokale) overheid te beschikken in de omgang met eenmensprotesten? Het Strafrecht, de APV, de lichte bevelsbevoegdheid. Heeft u specifieke regels gesteld in uw APV? Nee
2. Worstelt u wel eens met de vraag hoe als (lokale) overheid om te gaan met eenmensprotesten? Zo ja: (a) Waar loopt u tegenaan? Geen specifiek wettelijk kader, geen specifiek bestuurlijk instrumentarium, geen kennisgevingsplicht (b) Heeft u behoefte aan meer/andere juridische middelen dan de juridische middelen als bedoeld in vraag 1? Ja.
3. Heeft u behoefte aan een juridische handreiking over hoe u als (lokale) overheid om kunt/dient te gaan met eenmensprotesten? Ja Zo ja, wat zou u hier graag in terug willen zien? Hoe je grondrechtelijke waarborgen in stand houdt enerzijds en anderzijds preventief waar nodig bestuurlijk kan optreden. Ook gaat het om juist de bescherming van eenmensprotesten. Het zou ook om die reden goed zijn als we als overheid in staat zijn, om deze beter te beschermen.

Casus

Daarnaast willen wij u enkele casus voorleggen. Deze casus zijn in meer of mindere mate gebaseerd op praktijkgevallen die zich in het (recente) verleden hebben voorgedaan in Nederlandse gemeenten. Wij zijn benieuwd hoe u als (lokale) overheid zou omgaan met de volgende casus.

1. Een 'fuck de Koning'-schreeuwende eenling tijdens een bezoek aan de stad van enkele leden van het Koninklijk Huis. De eerste vraag is of dit strafbaar is. Dat is in eerste instantie aan de OvJ om over te oordelen. Zo ja, kan op gezag van de OvJ aanhouding volgen. Zo niet, dan kan je overwegen om o.g.v. 2.2. APV de persoon te verwijzen naar een andere locatie (indien sprake is van dreigende openbare orde verstoring).
2. Wekelijks terugkerende tegelijkertijd plaatsvindende pro- en anti-Palestina-eenmensacties op zaterdag op een centraal gelegen punt in het stadscentrum. Naast dat de twee actievoerders met lijnrecht tegenover elkaar staande standpunten actievoeren om omstanders te overtuigen van hun punt, roepen zij over en weer voortdurend beledigende teksten naar elkaar. Handhaven op het strafrecht of de APV. WOM hanteren, waar we aanwas zien of sprake is van een belijdenis/speechen.
3. Een activist die sinds een aantal weken iedere zondag voorafgaand, tijdens en na afloop van kerkdiensten kerkbezoekers in de directe nabijheid van de ingang van de kerk schreeuwend uitmaakt voor hoeren en pedo's. Pogen in contact te komen en afspraken te maken of begeleiding aan te bieden (wellicht psychisch). Strafrecht/belediging (na de gedraging heeft plaatsgevonden) of APV als een dreigende openbare orde verstoring ontstaat. Voorafgaand aan een kerkdienst in een dorp op zondag is een schreeuwend persoon al snel een dreigende openbare orde verstoring. Ook zou je kunnen denken dat hij een geloofsbelijdenis van anderen verstoord, wat wellicht weer strafbaar is. Gebiedsverbod is wellicht ook een optie.
4. Een 'opdringerig' anti-abortus-eenmensprotest in de directe nabijheid van de ingang van een abortuskliniek waarbij de actievoerder de bezoekers van de kliniek niet alleen choquerende tek-

sten toeroept, maar ook choquerende afbeeldingen toont op spandoeken en flyers. Gebiedsverbod (vooraf) en wellicht WOM als het een belijdenis is. In Amsterdam zijn ze nooit alleen en maken we via politie afspraken over de afstand waarop ze staan.

5. Een eenmenslawaaiprotest tijdens het stiltemoment van een dodenherdenking op 4 mei om klokslag 20.00 uur. Is verstoring van een collectieve meningsuiting (het gezamenlijk herdenken) en ontvalt grondwettelijke bescherming. Gebiedsverbod (vooraf), wetboek van strafrecht (achteraf).
6. Tot slot een iets minder protestachtige casus: een enkele zogenaamde straatsisser die vrouwen nafluit op straat. Straatintimidatie zoals omschreven in de APV. Is inderdaad geen vrije meningsuiting.